

مشقت‌های قابلمه‌سازی

گفت‌وگو با یک خم‌کار که ویدئویش از مراحل ساخته‌شدن یک قابلمه بیش از ۳۳ میلیون در شبکه‌های اجتماعی بازدید داشته و تعجب کاربران را برانگیخته‌است

مجد حسین زاده | روزنامه‌نگار

پرونده

بسیاری از ما وقتی غذایی را میل می‌کنیم، فقط از کسی که آن غذا را برای ما پخته‌است، تشکر می‌کنیم. گاهی هم به کشاورز یا دامداری که مواد اولیه آن غذا را با سختی تولید کرده، فکر می‌کنیم اما هیچ‌گاه توجه‌مان به دنیای قابلمه‌ها جلب نشده‌است. شاید باورش سخت باشد که ساخت قابلمه علاوه بر سخت بودن، بسیار حساس و دقیق است و اگر در مراحل انجام کار، کوچک‌ترین اشتباهی رخ می‌دهد، محصول نهایی قابل فروش و استفاده نخواهد بود. ویدئویی در شبکه‌های اجتماعی از نحوه ساخت قابلمه پربازدید شده که تعجب

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان رضوی

پنج شنبه • ۱۰ خرداد ۱۴۰۳

۲۱ دی‌القمده ۱۴۴۵ • ۳۰ می ۲۰۲۴

شماره ۳۱۵۰۲

۲۷۲۲

ماندگاری قابلمه‌های خم‌کاری بیشتر است

او درباره تفاوت قابلمه‌های پرسی با خم‌کاری می‌گوید: «این کاری که ما انجام می‌دهیم، ساخت قابلمه با خم‌کاری است اما یک مدل ساخت آن هم با پرس است. شما گرده را می‌گذارید وسط دستگاه پرس، یک دکمه را فشار می‌دهید، گرده را تبدیل به قابلمه می‌کند و به آن قابلمه‌پرسی می‌گویند. این‌ها آلیاژشان یکی است و قیمت پرسی هم معمولاً یک مقدار کمی گران‌تر است. اما بعضی‌ها فقط قابلمه خم‌کاری می‌برند و طرفدارهای خاص خودش را دارد. در ضمن، قابلمه‌های پرسی کمی ضخیم‌تر است و ماندگاری قابلمه‌های خم‌کاری بیشتر است.»

[...]

بعد از پربازدید شدن ویدئوی مان در شبکه‌های اجتماعی، خیلی‌ها می‌پرسند که واقعا یک قابلمه به این سختی ساخته می‌شود؟ یا ما اصلا نمی‌دانستیم که نحوه ساخت قابلمه این طوری است! کامنت‌های زیادی دارم که مردم باورشان نمی‌شود این کار این قدر سخت و حساس و دقیق باشد

همان‌گرفته بر روی یک قالب قرار می‌گیرد و با آن شروع به چرخیدن می‌کند. چرخش قالب توسط محور چرخان یک دستگاه تامین می‌شود. با حرکت چرخشی گرده، نیرویی فشاری توسط یک ابزار فرم‌دهی (اهرم یا غلتک) روی آن اعمال می‌شود. فشار ابزار بر روی گرده در حال چرخش باعث می‌شود تا گرده به تدریج و طی چندین مرتبه حرکت ابزار روی آن، خم‌شده و بر روی قالب کشیده شود و در نهایت شکل آن را بگیرد.»

با یک قلم، قابلمه‌می‌سازیم

حالا می‌رسیم به مرحله‌ای که باید گرده تبدیل به قابلمه شود. تقریباً سختی خم‌کاری از همین جاشروع می‌شود. «صدافت» در این باره می‌گوید: «برای تبدیل گرده باید آن را داخل دستگاه خم‌کاری قرار دهیم. سپس با کمک یک قلم و فشار بر روی گرده که در حال چرخیدن است، آن را به شکل یک قابلمه تغییر می‌دهیم. این کاری که از روش‌های شکل‌دهی به ورق‌های فلزی است که در آن از ترکیب نیرو و چرخش برای تولید قطعات توخالی و بدون درز با تقارن محوری استفاده می‌شود. اساس این فرایند به این صورت است که یک ورق فلزی دایره‌ای شکل یا

سال‌هاست که در این شغل هستم

به‌عنوان اولین سوال از اومی پرسیم که چطور وارد این حرفه شده که می‌گوید: «اسم این شغل خم‌کاری است و در آن تصاویر و ویدئوهایی که شما در شبکه‌های اجتماعی دیدید، ما مشغول ساخت قابلمه هستیم. درباره ورود من به این حرفه باید بگویم که پدرم در این شغل مشغول به کار بود و من هم سال‌هاست که مشغول قابلمه‌سازی هستم و همان‌را راه ادامه دادم. این شغل را با تمام سختی‌ها، چالش‌ها و مشکلاتش دوست دارم و امیدوارم بتوانم آن را همچنان ادامه بدهم.»

[...]

حالا نوبت صاف‌کاری و پوست‌کاری است

بعد از این که گرده به شکل قابلمه در می‌آید، باید برای زیبایی ظاهری آن دست به کار شد تا جلوه بهتری در نظر مشتری پیدا کند و شکل‌تر به نظر برسد. «صدافت» در این باره می‌گوید: «همان‌طور که اشاره کردید، بعد از تبدیل گرده به قابلمه، می‌رویم سراغ مرحله صاف‌کاری که مهارت زیادی می‌خواهد و بسیار کار حساس و دقیقی است. بعد از این مرحله که باز هم باید با قلم انجام شود، بدنه قابلمه باید صاف صاف باشد و هیچ تورفتگی یا برآمدگی نداشته باشد. سپس از قالب آن را در می‌آوریم. مرحله بعدی پوست‌کاری یا همان براق‌کاری است که اگر این مرحله را انجام ندهیم، قابلمه جلوه نخواهد داشت. بعد از این مرحله است که قابلمه براق می‌شود و سپس برای عرضه در آن در بازار اقدام می‌کنیم تا یک محصول با کیفیت به دست مشتری برسد.»

مشابه‌چینی این قابلمه‌ها هنوز ساخته نشده‌است!

از او درباره بازار قابلمه در ایران می‌پرسیم و این که آیا این نوع قابلمه، مشابه خارجی هم دارد یا نه که می‌گوید: «به‌طور کلی که الان بازار فروش قابلمه خراب است و به‌خاطر گرانی، مشتری‌ها کم‌شده‌است. البته این مدل قابلمه با خم‌کاری، مشابه خارجی ندارد. خوشبختانه فقط ایرانی است و هنوز چین نتوانسته آن را کپی برداری کند و بسازد! اما قابلمه‌های گرانبهایی و سرامیکی و... است که چینی، ایتالیایی و... دارد. این را هم بگویم که این قابلمه‌های خم‌کاری ما از همه شهرهای ایران مشتری دارد.»

قیمت این قابلمه‌ها

کیلویی ۲۲۰ هزار تومان است

او درباره وزن و قیمت این قابلمه‌ها هم می‌گوید: «متفاوت است. مثلاً قابلمه نوزادی ۲۵۰ گرم است و قابلمه ۷۰ که ویدئویش را دیده‌اید، با درش تقریباً ۲ کیلو است. قیمت هر کیلو هم در حال حاضر، ۲۲۰ هزار تومان است بنابراین یک قابلمه ۷۰، تقریباً ۷۰ هزار تومان می‌شود». از او درباره هزینه‌های این کار هم می‌پرسیم که می‌گوید: «گرده‌ای که باید برای تولید قابلمه بخریم، کیلویی ۱۸۰ هزار تومان است و تقریباً کیلویی ۲۰ هزار تومان مرد برای ساخت این قابلمه‌هاست که بین مدیر کارگاه، پوست‌انداز، کارگر و... تقسیم می‌شود. همین جایی خواهیم به این نکته هم اشاره کنم که چون این کار خیلی تخصصی است و کار هر کسی نیست، کارگر هم در آن زیاد نیست. اگر در این کار تجربه نداشته باشید، خروجی کار به یک محصول قابل قبول منجر نخواهد شد. من خودم من بعضی روزها از صبح زود تا ساعت ۱۰ شب کار می‌کنم و قابلمه تولید می‌کنم تا بتوانم پاسخگوی مشتری‌هایم باشم.»

این فیلم یک‌هو خیلی دیده‌شد

از «صدافت» درباره ویدئوی پربازدید از ساخت قابلمه در کارگاه‌شان می‌پرسیم که می‌گوید: «این فیلم یک‌هو خیلی دیده‌شد و در روزهای اول تا ۱۵۰ هزار نفر آن را لایک کردند. این فیلمی که من گذاشتم، اتفاقی رفت در اکسپلور و خیلی دیده‌شد. او در باره واکنش مردم و بیشتر سوالات‌شان بعد از دیدن این ویدئو می‌گوید: «بیشترشان می‌پرسند که واقعا یک قابلمه به این سختی ساخته می‌شود؟ یا ما اصلاً نمی‌دانستیم که نحوه ساخت قابلمه این طوری است! کامنت‌های زیادی دارم که مردم باورشان نمی‌شود این کار این قدر سخت و حساس و دقیق باشد. البته این را هم بگویم که هنر خم‌کاری مثل خیلی از هنرهای دیگر نیاز به توجه ویژه دارد و گر نه روبرو فراموشی است و ممکن است تا چند سال بعدی، دیگر فردی رانداشته باشیم که در این حوزه فعال باشد.»

جابه‌جا قلم روی گرده بسیار حساس و پرخطر است

از اومی پرسیم که کدام یک از مراحل تولید قابلمه از بقیه سخت‌تر است و تقریباً چالش برانگیزترین گام در مسیر تولید قابلمه محسوب می‌شود که می‌گوید: «سخت‌ترین قسمت کار، همان خم‌کاری است که باید گرده را با قلم به شکل قابلمه درآورد. جابه‌جا کردن قلم مهارت زیادی می‌خواهد تا قابلمه به درستی حالت بگیرد و ساخته شود. این کار بسیار حساس و البته پرخطر هم هست. این را هم اضافه کنم آن موقعی که قلم به گرده نزدیک می‌شود، گرده کش می‌آید و مثلاً از ۳۰ سانتی‌متر به ۵۰ سانتی‌متر می‌رسد تا روی قالب به شکل قابلمه دربیاید. با این حال، تغییر ضخامت محسوسی در قطعه به وجود نمی‌آید و می‌توان گفت که ضخامت تقریباً ثابت می‌ماند.»

می‌خواهم یک قابلمه ۲ برابر قبلی بسازم

هم که در تولیدی‌شان می‌سازند، می‌گوید: «به جز قابلمه‌های بزرگ و کوچک، کتری و آبکش و... هم تولید می‌کنم و تولید آبکش هم مراحل خاص و چالش‌های خودش را دارد.»

این گرده فلزی با حرارت زیاد قابل خم‌شدن می‌شود

شاید تصور کنید که بعد از تبدیل شدن شمش آلومینیوم به یک ورق نازک دایره‌ای شکل، کار تمام است اما این طور نیست و این خم‌کار با سابقه در ادامه توضیحاتش می‌گوید: «در مرحله بعد، این ورق را دوباره داخل کوره می‌گذارند و ۵۸ درصد حرارت می‌بند تا قابل خم‌شدن شود. سپس نیم ساعت با یک ساعت صبر می‌کنند تا آن گرده سرد شود و بعضی اوقات، چند روز در کارگاه می‌ماند. زمانی که قابلمه‌ساز می‌خواهد روی گرده فلزی، قلم بیندازد باید این گرده آن قدر نرم باشد که حالت بگیرد و بتوان آن را تبدیل به قابلمه کرد. اگر سفت باشد، با قلم نمی‌توان به آن حالت و شکل داد. بنابراین وقتی گرده گرم‌آید، تبدیل به چیزهای مختلف می‌شود که یکی از اصلی‌ترین آن‌ها همین قابلمه است.»

